

Asia: VN/3071/2020

Arviomuistio hallinnon automaattiseen päätöksentekoon liittyvistä yleislainsäädännön sääntelytarpeista

Automaattisen päätöksenteon nykytila ja sääntelytarpeet

Miten arvioitte automaattiseen päätöksentekoon liittyvää tilannekuvaa ja yleisesti asiaan liittyviä sääntelytarpeita?

MTK:n käsityksen mukaan automaattiseen päätöksentekoon hallinnossa olisi yleensä syytä suhtautua varovaisuudella ja rajata se vain sellaiseen päätöksentekoon, jota voidaan pitää kansalaisten oikeusturvan kannalta riskittömänä. Sääntelyn lisääntyminen yhteiskunnassa ja sen myötä myös hallintopäätösten määrän merkittävä lisääntyminen yhdistettynä tietotekniikan nopeaan kehitykseen on kuitenkin jo muuttanut perinteistä tilannekuvaa. Automaattisten päätösten määrä on kasvanut ja kasvaa varmasti edelleen.

Jos ja kun hallinnon päätöksentekoa aiotaan tulevaisuudessa siirtää merkittävästi enemmän tavalla tai toisella automaattisesti tehtäväksi, niin asian sääntelytarve on ilmeinen. Loogista on aloittaa kokonaisuuden sääntely kaikki hallinnonalat kattavasta yhteisestä yleislaista.

Automaattisen päätöksenteon käyttöalan raja

Miten arvioitte arviomuistiossa ehdotettua käyttöalan rajaamista tilanteisiin, joissa ratkaisu on johdettavissa koneellisesti lainsäädännöstä ja tiedossa olevista yksiselitteisistä faktoista tilanteessa, jossa päätöksentekoon ei liity harkintavaltaa?

MTK pitää ehdotusta käyttöalan rajaamisesta oikeana ja jopa välttämättömänä. Ainakin laajemman harkintavallan käytön ja automaattisen päätöksenteon yhdistäminen onnistuneesti lienee joka tapauksessa hyvin vaikeaa. Käsityksemme mukaan automaattisen päätöksenteon käyttöalaa voidaan nykyisestä lisätä, vaikka se rajattaisiin vain tilanteisiin, joissa ratkaisu on johdettavissa yksiselitteisistä faktoista.

Miten arvioitte ehdotettua lähtökohtaa, jonka mukaan automaattinen päätöksenteko voisi yleislainsäädännön nojalla perustua vain viranomaisen ennalta määrittelemiin, lainsäädännön mukaisiin päättelysääntöihin (ei esimerkiksi oppivaan tekoälyyn)?

MTK:n käsityksen mukaan automaattisen päätöksenteon perustaminen vain yleislainsäädäntöön sisältää merkittäviä riskejä hyvän hallinnon ja oikeusturvan toteutumiseksi. Käsityksemme mukaan automaattisen päätöksenteon käyttöön ottamisesta ja sen tarkemmista menettelytavoista olisi aina säädettävä yleislain lisäksi kunkin hallinnonalan erityisnormeilla.

Hyvän hallinnon ja oikeusturvan varmistaminen

Olisiko lakiin syytä ottaa säännös, jossa korostetaan viranomaisen velvollisuutta varmistua, että automaattisen päätöksentekojärjestelmän käyttö ei vaaranna hyvän hallinnon, oikeusturvan ja perusoikeuksien toteutumista? Tulisiko näiden periaatteiden toteutumista varmistaa jollain muunlaisella menettelyllä?

Välttämätön sellainen säädös ei tietenkään oikeusjärjestelmälle ole, mutta sitä voinee kuitenkin pitää perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena, jotta uusia automaattisia päätöksentekojärjestelmiä käyttöön otettaessa esimerkiksi kansalaisten oikeusturvan toteutumiseen kiinnitetään jo ennakkolisesti riittävästi huomiota. Luonnollisesti hyvän hallinnon, oikeusturvan ja perusoikeuksien toteutuminen on aina varmistettava käytettävissä olevin keinoin.

Tietojärjestelmäsäätely ja virkavastuun kohdentaminen

Muistiossa ehdotetaan, että virkavastuun asianmukainen toteutuminen pyrittäisiin varmistamaan kohdentamalla virkavastuu tiettyihin järjestelmän käyttöä koskeviin virkatehtäviin. Miten arvioitte ehdotuksen toimivuutta?

MTK pitää tärkeänä sitä, että automaattinen päätöksenteko ei hämarrä virkavastuuta tehdyistä hallintopäätöksistä. Kannatamme muistion mukaista ehdotusta kohdentaa virkavastuu tiettyihin järjestelmän käyttöä koskeviin virkatehtäviin. Jokaisesta automaattisesti tehdystä päätöksestä tulee aina löytyä sen oikeellisuudesta ja lainmukaisuudesta vastaavan virkamiehen nimi ja yhteystiedot.

Miten arvioitte ehdotusta, jonka mukaan järjestelmässä käytettävät päätöksentekosäännöt tulisi hyväksyä nimenomaisella päätöksellä? Millaisessa menettelyssä tai kokoonpanossa säännöt tulisi hyväksyä?

MTK kannattaa ehdotusta päätöksentekosääntöjen hyväksymisestä nimenomaisella päätöksellä. Järjestelmässä käytettävät päätöksentekosäännöt tulisi vahvistaa menettelyssä, josta asiakkailta on valitusmahdollisuus. Päätöksentekijän tai kokoonpanon määrittely on tehtävä viranomaiskohtaisesti.

Miten arvioitte järjestelmän tai siihen tehtyjen muutosten hyväksymistä ja vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevaa ehdotusta?

-

Miten arvioitte järjestelmän valvontaa koskevaa ehdotusta?

-

Tulisiko virkavastuun kohdentamiseksi ottaa käyttöön muita velvollisuuksia tai menettelyitä?

-

Viranomaisten toiminnan julkisuus ja päätöksenteon läpinäkyvyys

Miten arvioitte ehdotusta, jonka mukaan viranomaiselle tulisi asettaa velvollisuus esittää kuvaus automaattisessa päätöksenteossa sovellettavista päätöksentekosäännöistä ja asioiden valikoitumisesta automaattisesti ratkaistavaksi? Millainen kuvauksen tulisi olla?

MTK kannattaa ehdotusta, jonka mukaan viranomaiselle asetettaisiin velvollisuus esittää kuvaus automaattisessa päätöksenteossa sovellettavista päätöksentekosäännöistä ja asioiden valikoitumisesta automaattisesti ratkaistavaksi. Kuvaukselta tulee luonnollisesti edellyttää sellaista muotoa, joka on ymmärrettävä niiden keskuudessa, joita ko. päätökset koskettavat.

Miten arvioitte asiakirjan varmentamista koskevaa ehdotusta?

-

Tietosuoja

Tulisiko automaattiseen päätöksentekoon liittää muunlaisia suojatoimia kuin mitä arviomuistiossa ehdotetaan?

-

Miten lasten erityinen suojan tarve tulisi huomioida automaattisessa päätöksenteossa?

-

Muut sääntelytarpeet

Millä muilla tavoin hallinnon lainalaisuuden, hyvän hallinnon, oikeusturvan ja virkavastuun toteutuminen tulisi yleislainsäädännössä varmistaa?

-

Muut huomiot

Onko teillä muita huomioita arviomuistiossa käsitellyistä aiheista?

-

Malila Vesa

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y.